

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

17 פברואר 2019

תלה"מ 38418-09-17 א.ב.ג.נ' ל.ב.ג.

תלה"מ 44967-09-17 ל.ב.ג.נ' א.ב.ג.

תלה"מ 40339-10-17 ל.ב.ג.נ' א.ב.ג.

בפני כב' השופט נמרוד פלקס, סגן הנשיא

א.ב.ג.

האיש/האב

ע"י ב"כ עוה"ד ניר כחלון

נגד

ל.ב.ג.

האישה/האם

ע"י ב"כ עוה"ד מרים סרגוסי

חקיקה שאוזכרה:

[תוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו](#)

מיני-רציו:

* מקום בו הילדים שוהים אצל ההורים בחלוקת זמנים של ארבעים אחוזים ומעלה אל מול שישים אחוזים ומטה עשוי בהחלט להיחשב משום משמורת משותפת; אם מפצלים חיים של ילד עד הקצה, וכל זאת לשם השגת שוויון בין ההורים, הוא לא מצליח לקיים חיים שגרתיים, ללכת לחוגים באופן קבוע, לא מסוגל לקבוע עם חברים בשעות אחר הצהריים, ימים מתחלפים מכניסים לחיים של ילדים ומבוגרים אי סדר.

* משפחה – משמורת קטינים – משמורת משותפת

* משפחה – הסדרי ראייה – טובת הילד

* משפחה – מזונות ילדים – בעקבות בעמ' 919/15

תביעות הדדיות בין בני זוג אגב פרידתם. הצדדים יהודים. ההליך דנן עניינו בסוגיות משמורת, הסדרי שהות ומזונות הילדים (שני קטינים ילידי 2012 ו-2015).

ביהמ"ש לענייני משפחה פסק:

סוגיות המשמורת והסדרי הראיה: המחלוקת צומצמה לתוספת יום נוסף באמצע שבוע, אחת לשבועיים, אצל האב. והגדרת המשמורת. העו"ס, המליצה כי תקבע משמורת משותפת על הילדים ועל אותה תוספת. חלוקת שהות זו תוביל לשוויון מדוקדק של שהות הילדים אצל כל אחד מההורים. לטעמה של העו"ס, אך חלוקת זמנים מעין זו עולה בקנה אחד עם ההגדרה של משמורת משותפת, ואילו סטייה קלה מאותו שוויון מדוקדק אינה באה בגדרי אותה הגדרה. האב תומך בעמדת העו"ס ואילו האם מתנגדת לכך וסבורה, כי יש לקבוע שהמשמורת על הילדים נתונה לה וכי אין לשנות מזמני השהות הקיימים.

בכל הנוגע להגדרת המשמורת (אשר מהותית ביהמ"ש אינו מוצא בה משמעות רבה), ביהמ"ש מעדיף את עמדת האב. ככל שיש להגדרה זו ערך, אולי יש בה כדי לשדר מסר להורים, כי שניהם הורים משמעותיים, שווי זכויות וחובות. ואולם, לעמדת ביהמ"ש, בהחלט ניתן להגדיר משמורת כמשותפת עת הילדים שוהים את עיקר זמנם אצל אחד מההורים. מקום בו הילדים שוהים אצל ההורים בחלוקת זמנים של ארבעים אחוזים ומעלה אל מול שישים אחוזים ומטה עשוי בהחלט להיחשב משום משמורת משותפת.

בכל הנוגע לזמני השהות, ביהמ"ש סבור כי התקיימו בענייננו הטעמים המצדיקים סטייה מהמלצת העו"ס משלא נמצא בתסקיר העו"ס כל התייחסות מדוע שינוי השהות הילדים בימי ג' בשבוע יטיב עמם. דומה כי בניסיון למצוא את הפתרון הצודק והשוויוני במערכת היחסים שבין ההורים לא ניתן משקל מספיק לטובת הילדים. שהרי, העו"ס מתארת כי מצב הילדים טוב והם רואים בשני הוריהם הורים משמעותיים. העו"ס לא נתנה כל טעם מדוע זה יש לשנות את המצב הקיים. לעמדת ביהמ"ש, אם מפצלים חיים של ילד עד הקצה, וכל זאת לשם השגת שוויון בין ההורים, הוא לא מצליח לקיים חיים שגרתיים, ללכת לחוגים באופן קבוע, לא מסוגל לקבוע עם חברים בשעות אחר הצהריים, ימים מתחלפים מכניסים לחיים של ילדים ומבוגרים אי סדר.

המזונות: בהתאם לדין האישי החל על הצדדים חלה על האיש חובה אבסולוטית במזונותיו ההכרחיים של הבן א, אשר טרם הגיע לגיל שש שנים, ואילו החיוב בכלל מזונות ד, אשר גילו מעל שש שנים, ובצרכי א העולים על צרכיו ההכרחיים, הוא מדין צדקה וחל על שני ההורים, בהתאם ליכולתם. לעניין זה, יש לבחון את נשיאת הצדדים במזונות בדרך של שוויון מהותי, תוך בחינת כלל הצרכים אל מול כלל היכולות, וממילא אף תוך התחשבות בנטל המוטל על כל אחד מהצדדים. כך אף פסקו בתי המשפט המחוזיים, שפירשו את פסק הדין בבע"מ 919/15 בעניין פלוני.

לשם קביעת חיוב המזונות על ביהמ"ש לקבוע ממצאים בארבע שאלות עובדתיות כדלקמן: צרכי הילד ועלותם; יכולתם הכלכלית של שני ההורים; יחסיות יכולתם הכלכלית, האחד מול רעהו; חלוקת המשמורת ולמעשה הסדרי השהות. נוסחה, אשר אומצה בשורת פסקי דין שניתנו על ידי בתי המשפט לענייני משפחה ובתי המשפט המחוזיים. בספרות הובאה אף נוסחה נוספת מפורטת יותר, בה ניתן להסתייע, המביאה בחשבון אף את האבחנה שבין ההוצאות תלויות השהות לבין אלו שאינן תלויות השהות ושיעור הכנסותיהם הפנויות של ההורים. ודוק, בסופו של יום קביעת סכום המזונות אינו פועל יוצא של חישוב מתמטי בהתאם לנוסחאות, ותכלית הנוסחאות לשמש כלי עזר. בהחלט יש לבחון "ממעוף הציפור" האם פסיקת המזונות מאפשרת את קיום שני התאים המשפחתיים של ההורים שנפרדו.

בחינת צרכי הילדים: בפסיקת בתי המשפט נקבעו חזקות עובדתיות, לפיהן עלות צרכי הבסיסיים של קטין היא סך 1300-1400 ₪, לא כולל חינוך, מדור והוצאותיו. עסקינן בסכומים המתייחסים לעלות צרכי ההכרחיים של ילד השוהה את עיקר העיקרים של זמנו במחצית אחד מהוריו בלבד. זאת להבדיל ממצב של משמורת משותפת, בה שוהה הילד פרקי זמן משמעותיים אצל שני הוריו. במצב דברים זה נשמעו בפסיקת בתי המשפט דעות, כי יש לקבוע חזקה עובדתית, לפיה עלות צרכי ההכרחיים, אצל שני הוריו, לא תפחת מסך 2,250 ₪ לחודש. סכום החזקה האמורה מדורג, בהתאם לכלל ההוצאה השולית הפוחתת, כך שחלקו של הילד הצעיר יהיה גדול יותר, שכן הוא האחרון הנותר במשק הבית. ברוח זו יש אף לאמוד את חלקם של הילדים בעלות המדור, ולפיכך ההנחה היא, כי חלקו של ילד אחד בעלות המדור שלו ושל ההורה המשמורן גם יחד, מגיעה לכדי 30% מעלות המדור בכללותו, עלות מדור שני ילדים היא 40% ועלות מדורם של שלושה ילדים היא 50%. האיש לא עמד בנטל סתור את החזקה.

בבחינת יכולות הצדדים, נמצא כי הכנסתו הפנויה של האיש, לאחר הוצאות המדור ואחזקתו, מסתכמת בסך 7,000 ₪ לחודש לערך, ואילו הכנסתה הפנויה של האישה, לאחר ההוצאות האמורות, מסתכמת בסך 2,700 ₪ לחודש.

על סמך ההנחה, כי עלות צרכיהם ההכרחיים של הילדים, ללא רכיב המדור ואחזקתו, אצל שני ההורים גם יחד אינה נופלת מסך 2,250 ₪ לילד אחד, ותוך הבאה בחשבון של כלל ההוצאה השולית הפוחתת עלות הילד האחר היא 1,950 ₪ לחודש, הרי שעלות צרכיהם ההכרחיים של שני הילדים יחדיו מסתכמת בסך 4,200 ₪ לחודש, בה נושאים שני ההורים. בהתחשב בהכנסתו הפנויה (לאחר פירעון עלות המדור והוצאותיו) הגבוהה יותר של האיש, וכן העדפת האישה כהורה "המרכז", בהיותה זו אצלה שוהים הילדים במעט יותר, וכן נוכח התחייבותה בדיון ההוכחות לדאוג לביגוד עבור הילדים, נקבע כי יש לחייב את האב לשלם לאם בגין מזונותיהם החודשיים של הילדים סך 2,500 ₪ לחודש (בחלוקה מדורגת בין הילדים).

הסכום האמור כולל הן את צרכי הבסיס של הילדים והן את צרכי מדורם ואחזקתו, אך אינו כולל את הוצאותיהם החינוכיות והרפואיות, בהן יישאו הצדדים בחלקים שווים. חלוקה שווה זו עולה בקנה אחד עם מצב הדברים בו לאחר תשלום דמי המזונות החודשיים, מאת האיש לאישה, נותרים שני הצדדים עם מסגרת תקציב כמעט זהה.

פסק דין

1. תביעות הדדיות בין בני זוג אגב פרידתם. הצדדים נישאו כדמו"י בשנת 2011, נפרדו במחצית שנת 2017 והתגרשו ביום 4.7.18. מנישואי הצדדים נולדו שני ילדים, הם: ד.ב.ג. יליד 2012 ואב.ג. יליד 2015 (שניהם יחדיו להלן - "הילדים").
2. ההליך דנן עניינו בסוגיות משמורת, הסדרי שהות ומזונות הילדים, וזאת לאחר שעיקר ענייני הרכוש הוכרע זה מכבר, בהסכמת הצדדים. במסגרת אותה הסכמה שילם האיש לאישה סך של כ- 400,000 ₪, בגין זכויותיה בדירת המגורים, בה התגוררו הצדדים במהלך החיים המשותפים. כן הוסכם, כי כלל משאביהם הפיננסיים של הצדדים, אשר נצברו במהלך החיים המשותפים, יאוזנו בחלקים שווים, וכן חולקו עיקר המטלטלין שהיו בדירת המגורים המשותפת.
3. איזון המשאבים הפיננסיים טרם בוצע ולא הובאו בפני בית המשפט, במסגרת תביעת המזונות, נתונים המלמדים על כך שלמי מהצדדים יתרון כלכלי משמעותי על האחר, בכל הנוגע למשאבים הפיננסיים. רוצה לומר, כי הדעת נותנת שלאחר ביצוע איזון המשאבים הפיננסיים יעמדו לרשות שני הצדדים מקורות פיננסיים זמינים שווים לערך. לצרכי תביעת המזונות אין צורך להביא בחשבון את זכויות הפנסיה, אשר טרם גמלו ולא ניתן לעשות בהן שימוש לשם תשלום מזונות. אבהיר, כי סוגיית שווי הזכויות בדירה הובאה בחשבון בעת תשלום הסך האמור מאת האיש לידי האישה.

4. בעת הזו חלוקים הצדדים בסוגיות שהות הילדים אצל כל אחד מהם, משמורתם, ומזונותיהם. כפי שיובהר להלן, בכל הנוגע לסוגיות המשמורת וזמני השהות עסקינן במחלוקת מצומצמת, המתמקדת בשהות הילדים ביום ג' בשבוע בלבד, שכן הצדדים מסכימים באשר לחלוקת זמני השהות ביתר ימות השבוע. כן חלוקים הצדדים באשר לכותרת הגדרת המשמורת, עת האישה סבורה, כי יש לקבוע שהמשמורת על הילדים נתונה לה, ואילו האיש סבור, שיש לקבוע משמורת משותפת. ודוק, אין חולק, כי האפוטרופסות משותפת ועל הצדדים לקבל במשותף כל החלטה הנוגעת לילדים, לרבות בענייני חינוכם.
5. כעולה מתסקיר העו"ס לסדרי דין עסקינן בשני הורים טובים ומשמעותיים עבור ילדיהם. למגינת הלב נטייתם לדקדק ולהתחשבן זה עם זה מעוררת ביניהם מחלוקות מיותרות, אשר דומה שלא היו מתעוררות אילולא אותה דקדקנות מיותרת. בעת הזו, ומזה זמן, שוהים הילדים את עיקר זמנם במחיצת האם, ובמחיצת האב שוהים הם בימים ב' ו - ה' במהלך השבוע, ובכל סוף שבוע שני, מיום ה' ועד מוצאי השבת, לרבות לינה. כעולה מתסקיר העו"ס הצדדים מצליחים לנהל ביניהם תקשורת עניינית לגבי תיאומים ושינויים כאשר עולה הצורך בכך.
6. עוד מפרטת העו"ס, כי המצב הנוכחי טוב לילדים, יש להם שני בתים, ולא נמצא, כי קיימים גורמי סיכון ממשיים. העו"ס אף הביעה עמדתה, שהמחלוקת המינורית שבין הצדדים, באשר ללינת הילדים אצל מי מהם אך באחד הלילות בשבוע, הובילה לסאגה של האשמות מיותרות. אף אני התרשמתי, כי אילולא ההליך המשפטי ומעורבות העו"ס לסדרי דין, היו הצדדים משכילים להסדיר את חלוקת שהות ילדיהם ויתר העניינים הכרוכים בכך בכוחות עצמם. ההליך המשפטי ומעורבות העו"ס לסדרי דין נתפסה אצל מי מהם כמאיימת ופגעה במערכת היחסים שביניהם. ראו: עדות העו"ס בעמ' 1-2 לפרוטוקול דיון ההוכחות.
7. במאמר מוסגר אבהיר, כי הסלמת היחסים שבין הצדדים בעת תהליך עריכת התסקיר הובילה אותי למסקנה, שיש להימנע ממעורבות נוספת של העו"ס בענייני הצדדים (כבקשת האב בסיכומיו), או הפנייתם לגורם חיצוני לשם תיאום הורי. דומני, כי משפחה זו זקוקה בעיקר לשקט והיעדר מעורבות של גורמים חיצוניים. אזי משכילים הצדדים לפעול כדבעי לטובת ילדיהם.
8. בסופו של יום המליצה העו"ס, כי תקבע משמורת משותפת על הילדים והם יהיו אצל כל אחד מהצדדים בימי ג', אחת לשבועיים, לרבות לינה. חלוקת שהות זו (עת חלוקת השהות ביתר הזמן מוסכמת ומתקיימת בעת הזו) תוביל לשוויון מדוקדק של שהות הילדים אצל כל אחד מההורים. לטעמה של העו"ס, אך חלוקת זמנים מעין זו עולה בקנה אחד עם ההגדרה של משמורת משותפת, ואילו סטייה קלה מאותו שוויון מדוקדק אינה באה בגדרי אותה הגדרה.

9. האב תומך מהמלצות העו"ס ואילו האם מתנגדת להן. לטעמה יש לקבוע שהיא המשמורנית על הילדים, וכן כי ביום ג' בשבוע ישו אצלה. כעולה מתסקיר העו"ס ומהתנהלות הצדדים בהליך עד כה התרשמתי, כי פער עמדות זה נובע, מנקודת מבטה של האם, מחרדתה למקומה בחיי הילדים, כאשר היא חווה שינוי המוביל לשהות רבה יותר של הילדים אצל האב, או הגדרה, כי האב הורה משמעותי לא פחות ממנה. זאת על אף שכאשר אין עיסוק בהגדרות, או בקביעות נוקשות של חלוקת זמני שהות, מבינה ומקבלת האם את מקום האב בחיי הילדים. רוצה לומר, כי מעשי האם והתנהגותה תומכים דווקא במסקנה, שהיא מקבלת ומעריכה את מקום האב בחיי הילדים, אך בכל הנוגע להליך המשפטי מתבצרת היא בעמדה, אשר אינה מועילה לה ולילדים, ודומה שמהותית האם אף אינה סוברת את שהיא טוענת (ביקורת באשר להתנהגות האב כלפי הילדים, הטחת האשמות סרק בעו"ס ועוד).

10. באשר לאב דומני, כי עמדתו הדקדקנית עומדת לרועץ במערכת היחסים שבינו לבין האם ואינה מטיבה עם הילדים. האב (ובמידת מה אף האם) רואים חשיבות רבה בקביעת חלוקת זמנים מדויקת. כאשר כאמור כל המחלוקת ביניהם היא באשר לשהיית הילדים אצל מי מהם משך יום אחד בשבועיים. זאת כאשר אין חולק, כי הילדים שוהים פרקי זמן משמעותיים אצל שני ההורים ושהות זו מטיבה עמם.

11. במחלוקת שהתגלעה בין הצדדים סבורני, כי יש להעדיף את עמדת האב בכל הנוגע להגדרת המשמורת (אשר מהותית אינו מוצא בה משמעות רבה). ככל שיש להגדרה זו ערך, אולי יש בה כדי לשדר מסר להורים, כי שניהם הורים משמעותיים, שווי זכויות וחובות. בעניין זה, בכל הכבוד, עמדתה המשפטית של העו"ס אינה מקובלת עלי. לטעמי משמורת משותפת לא תשרור אך במצב בו חלוקת שהות הילדים היא מדויקת, מחצה על מחצה. דומני, כי גבולות הגזרה אינם כה חדים ובהחלט ניתן להגדיר משמורת כמשותפת עת הילדים שוהים את עיקר זמנם אצל אחד מההורים. ודוק, אין הכוונה למצב בו הילדים כמעט ואינם מתראים עם אחד ההורים, אך מקום בו הילדים שוהים אצל ההורים בחלוקת זמנים של ארבעים אחוזים ומעלה אל מול שישים אחוזים ומטה עשוי בהחלט להיחשב משום משמורת משותפת. ראו: [עמ"ש \(תי"א\) 31745-02-17 פלוני נ' פלונית](#) [פורסם בנבו] (2018).

12. לא מצאתי כל טעם שלא לקבוע, כי המשמורת היא משותפת. האם טענה, שיש לקביעת משמורת בלעדית אצלה משום תועלת כלכלית, במערכת היחסים עם צדדים שלישיים, אל מול הקביעה של משמורת משותפת. האם כיוונה טענתה לזכויות אלו ואחרות להן תהא זכאית לשיטתה מאת המל"ל במקרה של משמורת בלעדית, אך לא תמכה טענתה בראיה או אסמכתא כלשהי.

13. אכן הדין הנוהג הוא, שמשווגשה לבית המשפט חו"ד ממוחה שמונה על ידו, מקובל כי, ככלל, יאמץ ביהמ"ש את המלצות המומחה, אלא אם קיימים טעמים בעלי משקל ממשי המצדיקים סטייה מאותה המלצה (ראו: [בע"מ 27/06 פלוני נ' פלונית](#) [פורסם בנבו] (2006)

(להלן – **"בע"מ 27/06"**). דהיינו, ככלל, בהעדר נימוק משכנע לקביעה שונה, מן הראוי כי ביהמ"ש יאמץ את המלצת המומחים לדבר. יפים הדברים עת המדובר בתסקיר מנומק (ראו: **בע"מ 5072/10 פלוני נ' פלונית** [פורסם בנבו] (2010); **בע"מ 4259/06 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה** [פורסם בנבו] (2006). ודוק, בית המשפט הוא הקובע גם בשאלות שבמומחיות, ואף אם מוגשת חוות דעת מומחה, אין השופט פטור מהפעלת שיקול דעת שיפוטי עצמאי עת שנדרש הוא להכריע בעניין קטין. כבר נפסק כי אכן חוות הדעת משמשת כלי עזר חיוני אשר תזכה למשקל נכבד, אך לא מכריע, שכן בית המשפט אינו "חותמת הגומי" לעמדתו של המומחה המקצועי. ראו: **בע"מ 27/07; דנ"א 1892/11 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלונית** [פורסם בנבו] (2011).

14. סבורני, כי במקרה דנן התקיימו הטעמים המצדיקים סטייה מהמלצת העו"ס. לא מצאתי בתסקיר העו"ס כל התייחסות מדוע שינוי שהות הילדים בימי ג' בשבוע יטיב עמם. בחינת העו"ס נעשתה תוך התמקדות בעמדות ההורים, והכרעה ביניהן, וחוששני, כי בניסיון למצוא את הפתרון הצודק והשיוויוני במערכת היחסים שבין ההורים לא ניתן משקל מספיק לטובת הילדים. שהרי, העו"ס מתארת בתסקירה ובעדותה בבית המשפט, כי מצב הילדים טוב והם רואים בשני הוריהם הורים משמעותיים. העו"ס לא נתנה כל טעם מדוע זה יש לשנות את המצב הקיים, באופן בו יהיו הילדים בידי ג' אצל כל אחד מהוריהם לחלופין.

15. סבורני, כי אם מפצלים חיים של ילד עד הקצה, וכל זאת לשם השגת שוויון בין ההורים, הוא לא מצליח לקיים חיים שגרתיים, ללכת לחוגים באופן קבוע, לא מסוגל לקבוע עם חברים בשעות אחר הצהריים, ימים מתחלפים מכניסים לחיים של ילדים ומבוגרים אי סדר. מסופקני האם ימצא הילד שיאמר מרצונו "אני רוצה חצי חצי". דומני, שילדים אינם מבצעים את החשבונאות שעושים ההורים.

16. נוכח האמור איני נדרש לטיעונה המשפטי של האם, כי נוכח חזקת הגיל הרך, החלה בעניינו של הבן א.ב.ג., יש להציג טעם מיוחד מדוע יש להעדיף את אותה חלוקה שווה במדויק, על מצב העניינים הנוכחי, בו שוהים הילדים במעט יותר אצל האם מאשר אצל האב. ממילא לא הוצג כל טעם ואיש מהצדדים אף לא טען זאת, כי יש להפריד בין הילדים.

17. אפנה לסוגיית המזונות. לכתחילה עתרה האישה לחיוב האיש במזונותיה ובמזונות הילדים. עת הוגשה תביעתה היו הצדדים עדיין נשואים והאישה לא עבדה לפרנסתה. מצב דברים זה השתנה כאמור, היות והצדדים התגרשו זה מכבר והאישה אף עובדת לפרנסתה, כפי שיובהר להלן. נותר לנו לדון איפוא אך בסוגיית מזונות הילדים, וכן לקבוע אי אלו התאמות בשל ההפרש שבין המזונות הזמניים, אשר הביאו בחשבון אף מזונות אישה, לבין המזונות הקבועים.

18. בהתאם לדין האישי החל על הצדדים חלה על האיש חובה אבסולוטית במזונותיו ההכרחיים של הבן א., אשר טרם הגיע לגיל שש שנים, ואילו החיוב בכלל מזונות ד., אשר גילו מעל שש שנים, ובצרכי א. העולים על צרכיו ההכרחיים, הוא מדין צדקה (ראו: [בע"מ 919/15 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2017) (להלן – "עניין פלוני"). כאשר מדובר בצרכים הכרחיים הם אמורים להיות שווים לעני ולעשיר. משמע, צרכיו הבסיסיים של הקטין, אינם נקבעים על פי יכולתו הכלכלית של האב, אלא כי מדובר בחובה משפטית שהקריטריון היחיד לה הוא צרכי הקטינים (ראו: [ע"א 210/82 גלבר נ' גלבר](#), פ"ד לח (2) 14, 20 (1984) (להלן – "פרשת גלבר"); [ע"א 591/81 פורטוגו נ' פורטוגו](#), פ"ד לו (3) 449 (1982) (להלן – "פרשת פורטוגו"); [ע"א 254/76 ינקוביץ נ' ינקוביץ](#), פ"ד לא (3) 169 (1977). מאידך, סיפוק המזונות לקטינים מעבר לצרכים ההכרחיים, הוא מדין צדקה וחל על שני ההורים, בהתאם ליכולתם. כאן צריך בית המשפט לשקול בין יתר שיקוליו גם את השתכרות האם, השתכרות האב, פוטנציאל השתכרותם ורכושם.

19. חיוב במזונות חל על שני ההורים, בהתאם ליכולתם. על בית המשפט לשקול בין יתר שיקוליו גם את השתכרות האיש, השתכרות האישה, כושר השתכרותם ורכושם. החיוב מדין צדקה נסמך על שלושה פרמטרים: האחד, אמידות ההורה - מי שיש בכוחו הכלכלי לזון עצמו כפי צרכיו, ועדיין נותרת בידו היכולת הכלכלית (ראו: [ע"א 4480/93 פלונית נ' פלונית](#), פ"ד מח (3) 461, 483 (1994); פרשת פורטוגו; [ע"א 466/82 גרובשטיין נ' גרובשטיין](#), פ"ד לו (4) 157, 163 (1982); השני, חובת הצדקה היא כלפי נצרך, קרי - כלפי מי שאין בכוחו לדאוג לצרכיו. ראו: [ע"א 247/64 רושטש נ' רושטש](#), פ"ד יח (4) 264, 269 (1964); פרשת גלבר; השלישי, כדי מחסורו של הנצרך. ראו: פרשת גלבר; פרשת פורטוגו).

20. לשם השלמת הדברים אעיר, כי שוררת מחלוקת האם לפי הלכות הצדקה במשפט העברי ניתן לחייב הורה לממש את כושר השתכרותו, ואף ספק האם הלכות הצדקה אכן מחילות חיוב זהה על האם ועל האב (השוו: ש' ליפשיץ, ע' ליפשיץ "מזונות במקרה של משמורת משותפת? מבט משפטי וגישורי" (טרם פורסם) (להלן – "ליפשיץ"). לטעמי אין בקושי עיוני זה כדי לשנות את המסקנה לפיה, על פי המשפט הישראלי יש לראות את הלכות הצדקה כמחילות חיוב זהה על האב ועל האם. לתוצאה זו ניתן להגיע הן על פי אותן דעות הלכתיות הרואות בחיוב מדין צדקה כחיוב זהה של האב ושל האם והן על פי כללי היסוד של המשפט הישראלי, הרואים בזכות השוויון כזכות יסוד, אשר יש לפרש לאורה אף הוראות חוק שחוקקו קודם [לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו](#). (ראו: ערעור תשל"ג/39 (ביה"ד הרבני הגדול) א' נ' ב', פד"ר ט' 251, 263 (8.1.74); חוות דעת המחלקה למשפט עברי במשרד המשפטים, מיום 16.9.15, אשר נכתבה לשם גיבוש עמדת היועמ"ש במסגרת הדיון בעניין פלוני).

21. משמעות הדברים היא, שיש לבחון את נשיאת הצדדים במזונות בדרך של שוויון מהותי, תוך בחינת כלל הצרכים אל מול כלל היכולות, וממילא אף תוך התחשבות בנטל המוטל על

כל אחד מהצדדים. כך אף פסקו בתי המשפט המחוזיים, שפירשו את פסק הדין בעניין פלוני (ראו: [עמ"ש \(ת"א\) 14612-10-16 פ.ב. נ' א.ב.](#) [פורסם בנבו] (2017) (להלן – "עניין פ.ב."); [עמ"ש \(ת"א\) 33549-04-16 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2017); [רמ"ש \(מרכז\) 14655-06-17 ר.ק. נ' ד.ק.](#) [פורסם בנבו] (2017).

22. לשם קביעת חיוב המזונות על בית המשפט לקבוע ממצאים בארבע שאלות עובדתיות כדלקמן: צרכי הילד ועלותם; יכולתם הכלכלית של שני ההורים; יחסיות יכולתם הכלכלית, האחד מול רעהו; חלוקת המשמורת ולמעשה הסדרי השהות (ראו: עניין פ.ב. לעניין זה ניתן להסתייע בנוסחה שהוצעה בעמ"ש (חיפה) [42513-09-14 א.ש. נ' י.ש.](#) [פורסם בנבו] (2015) (להלן – "עמ"ש חיפה"). נוסחה, אשר אומצה בשורת פסקי דין שניתנו על ידי בתי המשפט לענייני משפחה ובתי המשפט המחוזיים. ראו לדוגמא: [עמ"ש \(ת"א\) 2649-01-16 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2018). בספרות הובאה אף נוסחה נוספת מפורטת יותר, בה ניתן להסתייע, המביאה בחשבון אף את האבחנה שבין ההוצאות תלויות השהות לבין אלו שאינן תלויות השהות ושיעור הכנסותיהם הפנויות של ההורים (ראו: ליפשיץ בעמ' 44). ודוק, בסופו של יום קביעת סכום המזונות אינו פועל יוצא של חישוב מתמטי בהתאם לנוסחאות, ותכלית הנוסחאות לשמש כלי עזר, אך אין הן בבחינת חזות פני הכל. בהחלט יש לבחון "ממעוף הציפור" האם פסיקת המזונות מאפשרת את קיום שני התאים המשפחתיים של ההורים שנפרדו, ואין די אך בחישוב מתמטי, על פי נוסחה שוויונית לכאורה, אשר לעיתים תוצאתו אינה מאפשרת את קיומם הכלכלי של שני משקי הבית. ראו: עמ"ש (ת"א) [32192-11-17 ע.ש. נ' נ.ש.](#) (2019).

23. אפנה לבחינת צרכי הילדים. בפסיקת בתי המשפט נקבעו חזקות עובדתיות, לפיהן עלות צרכי הבסיסיים של קטין היא סך 1,400 ₪ - 1,300 ₪, לא כולל חינוך, מדור והוצאותיו (ראו: [בר"ע \(מחוזי ת"א\) 1895/02 ב.ג. נ' ב.ג.](#) [פורסם בנבו] (2003); [ע"מ 789/05](#) (מחוזי י-ם) [ע.ד. נ' ע.י.](#) [פורסם בנבו] (2006); [בע"מ 8542/10 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2010); עניין פלוני בפסקה 22 לחוות דעת השופט פוגלמן). ודוק, עסקינן בסכומים המתייחסים לעלות צרכי ההכרחיים של ילד השהה את עיקר העיקרים של זמנו במחצית אחד מהוריו בלבד. זאת להבדיל ממצב של משמורת משותפת, בה שוהה הילד פרקי זמן משמעותיים אצל שני הוריו. במצב דברים זה נשמעו בפסיקת בתי המשפט דעות, כי יש לקבוע חזקה עובדתית, לפיה עלות צרכי ההכרחיים, אצל שני הוריו, לא תפחת מסך 2,250 ₪ לחודש. ראו: [רמ"ש \(מרכז\) 59188-10-18 י.ג. נ' א.ג.](#) [פורסם בנבו] (2018); [עמ"ש \(חיפה\) 56000-10-18 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2019); [עמ"ש \(חיפה\) 20634-04-18 פלוני נ' פלוני](#) [פורסם בנבו] (2019).

24. סכום החזקה האמורה מדורג, בהתאם לכלל ההוצאה השולית הפותחת, כך שחלקו של הילד הצעיר יהיה גדול יותר, שכן הוא האחרון הנותר במשק הבית

ראו: [ע"א 552/87 ורד נ' ורד, פ"ד מב\(3\) 599 \(1988\)](#); [בג"ץ 4407/12 פלוני נ' בית הדין הרבני הגדול](#) [פורסם בנבו] (2013) בפסקה 24 לפס"ד של השופט עמית). ברוח זו יש אף לאמוד את חלקם של הילדים בעלות המדור, ולפיכך ההנחה היא, כי חלקו של ילד אחד בעלות המדור שלו ושל ההורה המשמורן גם יחד, מגיעה לכדי 30% מעלות המדור בכללותו, עלות מדור שני ילדים היא 40% ועלות מדורם של שלושה ילדים היא 50% (ראו: [ע"א 52/87 הראל נ' הראל, פ"ד מג\(4\) 201, 205 \(1989\)](#); [ע"א 764/87 אוהר נ' אוהר](#) [פורסם בנבו] (1987); [ע"א 3301/92 טלמור נ' טלמור](#) [פורסם בנבו] (1993).

25. מקום בו בפנינו חזקה עובדתית, הנטל לסתרה מוטל על הטוען לכך. ככל שביקש האיש לסתור את החזקה הרי, שלטעמי לא עלה הדבר בידו. בכתב תביעתה ובתצהירי עדותה הראשית ערכה האם טבלאות שונות, אשר המפורט בהן עולה בקנה אחד עם סכומי החזקה האמורים. בעדותה בפני הבהירה את האופן בו ערכה את פירוט ההוצאות והסברה היה אך סביר. אכן הצדדים אינם משופעי אמצעים, אך אינם מזי רעב ומוכי כפן, ואין כל טעם מדוע זה לא יכלכלו את ילדיהם בעלות המגיעה למצער לכדי סכומי החזקות האמורים. ממילא האם לא טענה להוצאות "מזונות בסיס" בסכומים העולים משמעותית על סכומי החזקות הללו.

26. כפי שנכתב לעיל, מקום בו שוהים הילדים שהות משמעותית אצל שני ההורים גדלה עלות מחייתם, ומכאן אף עלות מזונותיהם. ודוק, אין בכך כדי להכפיל את העלויות, אלא אך להגדיל בשיעור מסוים, אשר אינו מגיע לכדי כפל העלות. משמעות הדברים, מנקודת מבטה של האם, כי האב נושא בחלק בצרכיהם ההכרחיים של הילדים בעין. כך לדוגמא: ככל שנמצא שצרכי הבסיס של אחד הילדים היו מסתכמים בסך 1,400 ₪, אילו היה שוהה את עיקר העיקרים של זמנו במחיצת האם, הרי ששהותו בחלק ניכר מזמנו במחיצת האב מפחיתה מעלות מחייתו, בה נושאת האם, באופן בו הסכום לו היא נדרשת אינו מגיע עוד לכדי 1,400 ₪. בנסיבות אלו אין חובה, על פי הדין האישי המטיל על האב חיוב מוחלט במזונותיו ההכרחיים של א., לחייב את האב לשלם לאם את עלות מלוא צרכיו של א... שכן, כאמור, הוא נושא בחלק מצרכים אלו בעין, עת א. שוהה אצלו.

27. היות ועלות מדורם ואחזת מדורם של הילדים כרוכה בזו של ההורים, אפנה לסוגיה זו בהמשך הדברים, במסגרת הדיון ביכולות הצדדים.

28. בבחינת יכולות הצדדים, יש לבחון את הכנסתם בפועל, את כושר השתכרותם ואת רכושם העשוי להוות מקור לפירעון דמי המזונות (ראו: [ע"א 239/85 עמיצור נ' עמיצור, פ"ד מ\(1\) 147 \(1986\)](#); [ע"א 378/80 יצהר נ' יצהר, פ"ד לה\(1\) 329, 333 \(1980\)](#); [ע"א 364/62 דגני נ' דגני, פ"ד יז 1989 \(1963\)](#); [ע"א 130/83 פרייס נ' פרייס, פ"ד לח\(1\) 721 \(1984\)](#); [בע"מ 3432/09](#)

פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (2009); עניין פלוניס בפסקה 28 לחו"ד השופט פוגלמן ובפסקה 40 לחו"ד השופטת ברק ארז).

29. האיש עובד XXX שכיר, ואילו האישה עובדת XXX שכירה. לא מצאתי, כי לצדדים הכנסות נוספות, וכן לא הובאה כל ראיה המלמדת על כך שאין הם ממצים את כושר השתכרותם. באשר לנכסי הצדדים יאמר, כי אלו שווים לערך. האיש אמנם מתגורר בדירה, אשר כמחצית הזכויות בה שייכות לו והמחצית האחרת שייכת להוריו. לכאורה בידי האישה למכור את זכויותיו בדירה, אך דומה שבאם יעשה כן יגדלו הוצאותיו השוטפות למדור (חלף ההוצאה היום בגין החזר הלוואות בשל רכישת הזכויות בדירה). כן יהיה עליו לפרוע את ההלוואות שנטל לשם רכישת הזכויות בדירה. באם אכן יעשה כן דומה, כי עתודותיו הכלכליות תעמודנה על סכום הגבוה במידת מה מזה בו מחזיקה האישה, אשר קיבלה לידיה כאמור סך 400,000 ₪, במסגרת ההליך הרכושי שבין הצדדים. בהתחשב בגילאי הצדדים ומשך נישואיהם, וכן פסק הדין הקובע, כי המשאבים הפיננסיים שצברו ברי איזון בחלקים שווים, דומה שאף עתודותיהם הפיננסיות האחרות, שוות לערך.

30. משמעות הדברים היא איפוא, כי עת בוחנים את יכולות הצדדים והיחסיות שביניהם, אין ליתן משקל לנכסיהם, ויש לבחון אך את מקורות הכנסתם השוטפת, ממשכורתם. זאת עת מביאים בחשבון, כי באם האם היה מממש את זכויותיו בנדל"ן ומוכרן, היה נדרש לשכור מדור חלופי, אשר דומה שעלותו לא הייתה פוחתת מעלות מדור האישה. הותרת הנדל"ן בידי מובילה לגידול בהכנסתו הפנויה השוטפת, ביחס אל מצב בו היה נדרש למכור את הנדל"ן.

31. הכנסתה החודשית הממוצעת של האישה, כעולה מתלושי השכר אותם הציגה, מסתכמת בסך 6,550 ₪ לערך, ולכך יש להוסיף קצבת ילדים מאת המל"ל בסך 340 ₪ לחודש, ובסך הכל 6,900 ₪ לחודש לערך. הכנסתו החודשית הממוצעת של האיש, כעולה מתלושי השכר אותם הציג, באשר לשנה האחרונה, מסתכמת בסך 10,400 ₪.

32. על פי עדות האיש, המהימנה עלי, עלות מדורו (הלוואות אותן נדרש לפרוע, בגין רכישת זכויותיו בדירת מגוריו) מסתכמת בסך 2,700 ₪ לחודש. לסכום זה יש להוסיף הוצאות אחזקת מדור (מים, חשמל, גז, ארנונה וכיו"ב) בסכום מוערך של 800 ₪ לחודש. סך כל עלות המדור והוצאות המדור מגיע איפוא לסך 3,500 ₪ לחודש לערך.

33. על פי עדות האישה, המהימנה עלי, עלות מדורה (שכר דירה) מסתכמת בסך 3,400 ₪ לחודש. לסכום זה יש להוסיף הוצאות אחזקת מדור בסכום מוערך של 800 ₪ לחודש (ראו: סעיף 3 לתצהיר עדותה המשלים של האישה). סך כל עלות המדור והוצאות המדור מגיע איפוא לסך 4,200 ₪ לחודש לערך.

34. מהאמור עולה איפוא, כי הכנסתו הפנויה של האיש, לאחר הוצאות המדור ואחזקתו, מסתכמת בסך 7,000 ₪ לחודש לערך, ואילו הכנסתה הפנויה של האישה, לאחר הוצאות האמורות, מסתכמת בסך 2,700 ₪ לחודש.

35. על סמך ההנחה, כי עלות צרכיהם ההכרחיים של הילדים, ללא רכיב המדור ואחזקתו, אצל שני ההורים גם יחד אינה נופלת מסך 2,250 ₪ לילד אחד, ותוך הבאה בחשבון של כלל ההוצאה השולית הפוחתת עלות הילד האחר היא 1,950 ₪ לחודש, הרי שעלות צרכיהם ההכרחיים של שני הילדים יחדיו מסתכמת בסך 4,200 ₪ לחודש, בה נושאים שני ההורים. בהתחשב בהכנסתו הפנויה (לאחר פירעון עלות המדור והוצאותיו) הגבוהה יותר של האיש, וכן העדפת האישה כהורה "המרכז", בהיותה זו אצלה שוהים הילדים במעט יותר, וכן נוכח התחייבותה בדיון ההוכחות לדאוג לביגוד עבור הילדים, סבורני, כי יש לחייב את האב לשלם לאם בגין מזונותיהם החודשיים של הילדים סך 2,500 ₪ לחודש (בחלוקה מדורגת בין הילדים).

36. הסכום האמור כולל הן את צרכי הבסיס של הילדים והן את צרכי מדורם ואחזקתו, אך אינו כולל את הוצאותיהם החינוכיות והרפואיות, בהן יישאו הצדדים בחלקים שווים. חלוקה שווה זו עולה בקנה אחד עם מצב הדברים בו לאחר תשלום דמי המזונות החודשיים, מאת האיש לאישה, נותרים שני הצדדים עם מסגרת תקציב כמעט זהה.

37. לשם השלמת הדברים יאמר, כי לא התעלמתי מחובתו המוחלטת של האב במזונותיו ההכרחיים של הילדים א.ב.ג., אשר טרם הגיע לגיל שש שנים. בהתאם למסקנתי האמורה נושא האב בעלות צרכים אלו, הן בדרך של תשלום מזונות לאם והן בעין, עת הוא מכלכל את א.ב.ג., כאשר זה שוהה במחיצתו.

38. שיעור דמי המזונות האמור נמוך משיעור דמי המזונות הזמניים על פי החלטתי מיום 3.12.17. אין להחיל את הוראות פסק דין זה בדיעבד, באופן שיהיה על האישה להשיב לאיש את דמי המזונות ששילם ביתר בהתחשב בכך, שכן הדעת נותנת "שנאכלו" (ראו: [בע"מ 4589/05 פלוני נ' פלונית](#) [פורסם בבנו] [2005]). החלטת המזונות הזמניים, אף נתנה מענה למזונות האישה עד אשר זו החלה לעבוד לפרנסתה, ובכך מתייטר הצורך ליתן סעד נוסף כלשהו בשל מזונות האישה.

39. אשר על כן הנני מורה כדלקמן:

א. החל מיום 1.3.19 ובכל יום ראשון לחודש שלאחר מכן, האיש ישלם לאישה בגין מזונות הילדים, לרבות מדורם ואחזקת המדור, סך 1,150 ₪ עבור ד.ב.ג. וסך 1,350 ₪ עבור א.ב.ג.

- ב. סכום המזונות האמור יישא הפרשי הצמדה למדד המחירים לצרכן, על בסיס המדד הידוע היום, ויתעדכן מידי שלושה חודשים, ללא עדכון בדיעבד.
- ג. כן יישאו הצדדים בחלקים שווים בכלל תשלומי החינוך והרפואה עבור הילדים לרבות עבור מוסדות החינוך, בית ספר, מעון, צהרון, הסעות למוסדות החינוך, חוגים, ציוד הנדרש לחוג (בגדים מתאימים, ספרים וכיוב'), שעורי עזר, אבחונים, טיפולים פסיכולוגיים, משקפיים, עדשות מגע וטיפולי שיניים, רכישת ספרי לימוד לצרכי בית הספר וטיולים, המתקיימים במסגרת החינוכית.
- ד. על הצדדים לתאם ביניהם כל הוצאה חינוכית ורפואית ולפעול לשם מיצוי ההנחות והזכאויות העומדות להם, ועלות הנשיאה בהוצאה חינוכית או רפואית תחושב לאחר הפחתת שווי הזכאות או ההנחה.
- ה. החיוב בדמי המזונות יחול עד הגיע הילדים לגיל 18 שנה, או סיום לימודיהם התיכוניים, לפי המאוחר. ככל שישרתו בשירות צבאי חובה, או בשירות לאומי, אזי בתקופת השירות יעמוד החיוב על שליש משיעורו קודם לכן.
- ו. קצבת הילדים מאת המל"ל תשולם לאישה בנוסף לדמי המזונות דלעיל.
- ז. הנני נותן תוקף של פסק דין להמלצות העו"ס בתסקירה מיום 13.12.18, אך זאת תוך שינוי, כי ביום ג' ישהו הילדים אצל האם.
- ח. אין צו להוצאות.
- ט. פסק הדין מותר לפרסום ללא פרטים מזהים.

ניתן היום, י"ב אדר א' תשע"ט, 17 פברואר 2019, בהעדר הצדדים.

נמרוד פלקס, שופט, סגן נשיא

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

נמרוד פלקס 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה